

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich
Dział (opys) 1

397. Caspar Peucerus – O butsztynach. Propositiones de origine et causis Succini Prussiaci
(pocz. XVII w.).

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

397

Nr. 397

VIII A 63

PROPOSITIONES DE ORIGINE ET CAU

SIS SUCCINI

PRUSSICI

CASPAR PEUCERVS.

DE SUCCINO PRUSSICO

I

SUCCINVM à Sucus latinè: Graeci ἡλεκτρον et
ἀσθαλα quod attritu Calofactum trahit ad se paleas et res
alias minutas ut Metallorum limatorum scabros, et folia
Ocyri. Arabes Carabam. et Ambar. Sed differuntor
Carabon fossile Succinum, quod ex perfossa terra provenit,
tunc quasi ἡλεκτρον est lapidem fossilem ob duriciam
Ambram vero seu Ambar alterum quod ex aquis extra
heretur quasi ἡλεκτρον a verbo ἡλεῖ quod mutari significat
tanquam in mari non natum quidem sed mutatum et ab solu
tu nominarunt vel ab ἡλεῖ quae vox bitumen signi
fi cat. Nam et effoditur quandoque Succinum nigrum.

Copiosius, flammam Minime. ut pollucidum raris quod
 si in terra concrement. et coagullato bitumine bitumen
 durum verius quam facinum conferi potest.
 Germani veteres Glossum a bitri per spicibato
 quas aliquot generibus inest. Nostri tamen Bursu Strin
 quod incensum ardeat. et ad suffitus Cindos usurpetur.
 tamen Agstrin antiqua. Gagatis appellatio no nomi
 narunt. At Gagatis appellatio eadem est cum hie
 breva. no Co 73.73 in sacris literis gemme preciose
 tributa que a verbo 73b derivata. significat quid
 dam laqueo antreticulis Captum. ut nostrum. Succi
 num Indicos piscari constat.

II. *gulum, nec xopni*

Est autem nec *taxopop, nec*, vel populi vel pini vel
 Cedri, vel ulmi arboris ut existimantur alii qui
 sed succus concretus ex bitumine, quod tum Asphaltum
 vel obtunditatum: ab *ā* et *6* *qand* vel *ponus* nec Hebruo
 quasi mirandum vel o *qultum*. ignem adpellatione
 a sacri Asphaltite in iudea, qui bitumen copiosum e
 optimum gignens ac rebovens. Certis anni temporibus
 perpetuo calot fumat, aut propter bituminis
 randam proprietatem, quod incensum si aqua spargatur
 non restringitur, sed uolentius exardescit. cum

non WJN
 et RSE

1777 tnm. — no carunt, a uerboljs quod
 ; hinc signifi cat quod oblentorem et tenacita-
 tem in compingendis et glutinandis et oblimendis
 nativum tubulis alit lignis lateribusq; edificio-
 rum magnus eius usus fuit. Arabes hanc rehi-
 merant appellationem. Et sic tribuuntur nativo
 bitumini Camphora vel Caphura, quae a na Ara-
 facticia plurimum differt. Videturq; asphaltum
 Concreti et duri. Caphura hinc bituminis nomen
 fuisse, siquidem ferè Graeci absolute ^{ab asphaltum} durum
 bitumen, hinc ^{ab asphaltum} uero ^{ab asphaltum} nominant.

III

^{ab asphaltum} ^{ab asphaltum}

Origo nostri Succini e vna precipue quod
 Prussiae fundit Inpadiat mari, neq; e terra.
 Et aut litoribus Prussiae, neq; e maris fundo,
 sed a terris litoribusq; Prussiae ab occasu oppositis,
 Suecico mimum aut Danico vel utroq;

IIII

Nam Flati Fauoni, aut Cori. alit Thra-
 sciae uentorum. mari uoluntius commoto et
 agitato ab his litoribus ad Prussiae pronoluitur
 atq; appetitur fluctibus. Nec nisi his flantibus ven-
 tis Capitur. Et cont propiorum litorum alterum
 uel utrumq; nascatur, Controsat, atq; addensetur,
 no alio est.

V

Porro Sueciam abundare tum Sulphuris, bituminis
 quod instar limi crassiusculum est, ac metallorum, ut
 ut argenti, aris, plumbi & ferri venis; tum ignibus
 subterraneis, quod Sulphuris & bituminis natura
 incensa excitant & alunt, & calore plurimo,
 quem terræ, Sulphurea ac bituminosa temperat.
 Fonet, auget vero ^{in hiis} Frigoris maioris ad di-
 tioris in illis locis maxima anni parte patiens,
 mensibus æstivis exceptis, quod poros interra super-
 ficie constringit calore concluso prohibet hibernam
 expirationem, & solutorum Calorem habitum. Quædam autem
 liquidior bituminis Copiosioris affluere quod in obla hæstia
 Colle tumido coquant in acubis donec crassos
 scat & paulo plus lente scat, certum est.

VI

Suecia

Talis est ergo temperata terra utriusque Suecicæ.
 & Cavata, pinguis, lenta, viscida, Calida quæ
 Calore intraneo ac concluso igneumque & stercora
 exudat, ac remittit liquorem lentum, tenacum,
 pinguem, viscidum, sequacem, qui aut sponte
 cum ob tenuitatem aqueam liquidior & fluidior
 est, fertur ac decurrit per declivia; aut si crassi-
 usculus est, vel tardius desolvitur, vel ubi sponte

non sinit trahi tamē prodnciq' in immensum ob
tentorem glutinosum potest mediocri calore solus.

VII

Si vel ē fundo maris prussiaci scatu
raret atq' efferretur, vel ē terra prussiacae
manaret atq' erumperet hitoribus alluvione cada
tis, bituminis Certi aut Cognatorum Succorum
reperirentur donec ab Cubi, vel fontibus se ostē
deret, vel a fontibus orti ac propagati praflu
erent rivi. Semq' non cum fluctibus appulsi ma
ris ab occasu ad uolueretur. Et hitori altissim
fluctibus recedentibus in fundo relinquere tur
ac subsideret.

VIII

Est ergo Succinum (ut de prussiacō dicam,
quod Endēis praecipue genitum est, & praece
dit ceteris & maiore ibi copia excipitur quam
in Europa reliqua) illud inquam Succinum ex
succo & bitumine so, lenta, viscido, trua Ci
calido qm in Buciq' aut Suecia eminentioribus
locis elicitur calore in traneo ē terra, cuius est
temperies talis, ut diluta aqua idonea sit gignen
dis idēdisq' coctura talibus Succis discrimine.

multiplici & vario, pro ut materia & meliore & purioreq; aut tenuior & crassior, & Calore subigitur, elaboratur & decoquitur perfectius.

IX

Hic Succus, ubi exidit e terra ^{cent} ~~ca~~ Cocta. protinus pondere & liquiditate repens deorsum derinat, ac distribuitur in proximos alueos indeq; per labas patentis et declivis Canales (quibus Crebrioribus et amplioribus maritimae terra vertusae sunt omnes, quam a mari remotiores) ex Scopulorum et horibus Caneris delabitur ad loca humiora. Et horibus contigua, ea serie, ut precedat aquae in quod primo exillat: Subsequatur medium ex aquae terreeq; Confusum, quod Calore ex aquae materia cum terrea fortius permixta exprimitur, ultimo exeat. Crassius, quod & tardius proripit Ethorum quodq; non una specie sed varia ac differente secundum actionis gradus iditur.

X

Tandem in mare vel sua sponte, praesertim quod liquidius & A exillat: vel copia succindontis urgentisq; Succus protunditur atq; vgeritur, vel infusus, ac regurgitati Euripi inhar maris impetu abripitur atq; educitur.

XI

In mari demum nascitur in Succinum. Frigiditate enim maris si sicut, densatur & Coagulatur. Sal sedine alteratur. que & sordes exterit, erodit, absorbet atq; abluat & reliquas partes seu maceratas attenuat ac dealbat in crasso terreo in pellucido aqueo auget. & illustrat præspicuitatem. Non sicut enim succinum omne crassius terreneum albe scere & candidius reddi marina. si paulo diutius maceretur aqua. Quod si indurato iam succino saludo aqua marina hoc efficit quanto in molli & liquido id magis præstabit. Denique ea concretis & formati succini species, quo dicitur varia & multiplex à frigiditate est. & salseridina maris.

XII.

Sicuti autem ex hoc humido bitumineo perficitur in mari succinum, argumento est, quod cum durus succino massa tum simplicis bituminis molli nigri glutinosi, pinguis fluidi tractu nitentis ac pellucis tum compositæ ac coherentes, partim migræ molles - partim à fluido differentes. Cætera Cogi atq; immutari partim durate iam & feræ molli succini colore tinctæ aut pallidioro aliquantulum rotundis videntur. Quod ex præstia attulit ad nos doctissimus vir iohannes Pontanus Artis medicæ Doctor.

XIII

Et trix aliam ob causam rarius Candidum
 Capitur, quam quod e materia rarius coctionem
 adipiscitur exactissimam et ubi fluxit in mare
 tam diu ibidem non commoratur, ut summa albedine
 exactissimo immutatum tingi queat.

XIII.

Nec nido, quae alia possit reddiratio huius
 tatis e soliditatis in Candido Succino, quam
 quod e coctione summa elaboratum fuit bitu-
 men ipsum primo perfectissime e postura longi-
 ore crassas e impuras feces adhuc reliquas,
 acrido e falso maris profus atq; altitudo
 dealbavit, atq; ita tenues partes prope exurgata
 e depurata propius coierunt, frigiditate maris
 coactae atq; compressae.

XV.

Per spicua et atigam ex his origo animalium qua
 massis succini pellucidi innoluta. Vermibus atq; in-
 chisa. Multum est Culi cum muscarum vermium
 e similiarum quorum e putrido origo est circum
 aquas e in subterraneis specubus perpetuo.
 Haec animalia uel fluenti per ex canales canales
 massa liquida bituminis inhaerescere, uel e fluxu ac
 fluitanti primum coalescit, insidere atq; implicari

prorsus mirum non est ne Camantia solum. Sed
terra, lapidum hancranum particulas, aquae
cattulas, plantarum folia, ligni ramenta imo
& melantioriam Succinum complexum vidi-
mus.

XVI

Ut autem bituminis aliud genus Congratum
est Durum, quale lacini indatat Asphaltis
& effoditur multis in locis aliud liquidum prorsus
aut molle sed fluidum tamen: utriusque gradus
& differentia plures: sic nostrum hoc Succinum
ex liquido fit molle & fluido. Cum idem marini
diximus, consistit ac duret. Quod si ex-
matur ex aqua, priusquam conerit, aeris
frigiditate quidem tum coit ac crasse scit,
tum duratur in strat pice, sed. ad id leniter
ut modico tepore continuo fundatur ac diffu-
at. Imo quandoque si nullum adhibeatur fomen-
tum calidum, fluit tamen quaque tardius,
inclinato in pro capis vase, quo continetur.
Aqua marina frigiditate fortius multo ac
validius coagulatur ac volut congelatur.
ac volut congelatur Christallo rum modo, ita
ut calore solo non liqueat tantum aliquantulum
non liqueat. igne vero aut calore forti atque
intense suffragato & solvatur.

XVII

Non esse succam ullius arboris hoc bitumen quod
 nostri Succini materiam Astitimus, plene Convincit
 hæc Celsus^{lib. 8.} ex qua Coalescere Succinum Atendant
 imperfecti ex ea formata massa. Prorsus enim in
 ea nihil quod arborum Succis Comune vel proprium
 est. Omnia que bituminis sunt manifeste
 apparent. Et Infragantur reliquæ notæ in Succino
 ipso Sensibus obvia, odor bituminis ex attrito,
 aut incenso Succino, flamma ardentis, Colorum
 discrimen maxime varium, vires & qualitates
 bituminis, adeo vicinæ & Similes nihil nocato.
 Oleo petroleo & liquido bitumini Sacico, ut vix
 discerni possint.

XVIII

Concreti bituminis genera Cognata Succino vari
 a & terra eruntur, in alijs locis alia, quorum
 quoddam tam expressam Succini Syccum præfere
 runt, ut pro eo probati facile possint. Anthe
 ribus recensentur Thracius Tapisopsidianns
 lapis terra anaxidius ac cognæ quæ à Carbonibus.
 Theophrasti non differt, quales effodiuntur ad
 Cyncram ex monte Subtus ardentem aditu

montium quos Ptolomeus Sudetos nominat.
ubi Metallicae venae Myxorum inveniunt.

XIX

A Sulphure toto genere differre cum hac
quae commemorata sunt indicant. tum fontes
varij coloris bitumen effundentes & quae ex
duro Succino artificiosa coctura liquefacto
dissolutoque eliciuntur, diversa quidem inter
se, qualitatibus tamen Succini praedita omnia,
Olivam scilicet duum generum, unum foetulen-
tius, purpurei coloris, mihidum mixtum foetibus.
Alterum purum & pellucens Succini colore.
Bitumen nigrum specis instar subsidens - quod
at tritu purpurascit. Cineres nigri: et
quod salis specis candidat in usumque cum flu-
mine emolat & evanescit.

Liquidum & molle bitumen per quod Secannum in
mare conroscere dicitur, si aut nigrescit
vel atra & mitente nigredine, vel remissione: aut
flavet pleniore mihidore ac qui purpura sicut
aut dilutione flavedine - aut colorem aqua ut
pura, ut in Caruleo aliquantulum fusca refert
aut coalescentem per mixtionem hanc specis colorum

ostendit primum Crassius, Compactus & magis
 terram & a discrimina. multiplex & in se non
 primum. Alterum tenuius quidem & rarius aque
 um magis ac dilutum. perspicuum ^{in centro} quidem
 Crassioris: ^{linchum} tinctura tamen purpureo flore Crassioris
 inde sublimi colore adq̄scit, ac radiantem, aut
 lutrum, aut flammam & consistetia ad terram;
 & ^{us} prae accedit. intertio aqua natura terram
 trahit. Quarta ut calore ita consistetia
 media & a discrimina illa parit Subiecta materia
 et coctionis diversitas. Materia terrea Crassa, & la-
 borata plus minusque obscuram & solidam. Tenu-
 is aqua primo est illans ac de fluore, dum Cras-
 sa coque ad eum humido aequo permiscet &
 terrene & tenui adum gignit bitumen, quale & in
 Caby bonis Naph. tam hoc Catum, legitur.
 & hitorarum metallo sibi a verbo ^{7us} N. N. sig. nq̄,
 sicut & fluore. 707

XXI

Omne tamen pingue. est lentiden. pertinax ^{um} & siccum
 adhaerens, nitens. Cum fuscum diluta tu magis.
 luci obuertit & spicium atq̄ colore ut flavo siccum
 vel ^{vel} apertior & superior ^{vel} sicut ut de bitumine Juda. Co. Dio-
 scorides inquit, vel nigritans & pulles aquae pallore
 diluto nigredine carales

Concreti ex eo bituminis & absoluti Succini colores va-
riant. Crassioris p̄serlim & obscurioris, q̄s in liq̄do
bitumine subsedo aqua marina mutat, dum id cogit.
& addensat. Tardius enim evassum cogit & cogi-
tate ob tenuissimum lentorem, & cohesionem
partium. p̄tinentissimam. Citiq̄ aquaum sp̄ssatur
Suntq̄ colores extremi albi & niger, ^{medij} ~~ita~~ dy. n̄rij
& differentias

XXIII

Albui Succinum ^{oe} & nigram, quorum ma-
ius plus minus aliud candidat aut nigricat, ut si-
nitet solidum tamen & obscurum nō p̄spiciunt
aut p̄sares fitq̄, ex bitumine p̄ssiore & nigri can-
te. Albunifere in mari tantū nigram ^{quod} p̄ ul-
tistas q̄ agere appolluit interra, ut si taḡ aquis
marinis innatare q̄ busdam in locis scribitur.
Videtur q̄ Succini appellatio tributa esse p̄prio
Candido Succino & relijs speciebus mediocum &
lorum, quas fore mare fundit Congulatas. ex
bituminis, q̄d, e Vicinis terris influxit. Gaga-
tis. vero nigro q̄d magna. ex parte fossile &
veriq̄ bituminosum q̄ Succinum est.

Reliqua genera luteo, fulvum purpura scintilla,
in nigro purpureum - in nigro irruentibus gradibus
multifarijs Colorem referunt. Post silvis luteis
falernis purpura sequitur q̄dam pollucunt grata
p̄ Spi Cuitate ut q̄d̄ d̄laop, greci vocant e
evon d̄lexpop: item q̄d̄ d̄uatterm Cum Sytho nomine
se scribunt quodam d̄onsa e obscura sunt.

Diaphanes omne ex bitumine tenuiore aquoso
e p̄ Spieno q̄t̄^{scu} quasi Colorem esse diximus crassi
oris - obscurum ex crassioris e terreo. ut
rumq̄ aqua marinae frigiditate e sal sodino
al solmit. Nitro in omni succino a pigritudine est
e visciditate bituminis.

Præstat tamen ^{crassu} Cursum e obscuru omne aqueo
e p̄ Spieno cu odoratum nivibz et si Diaphanes
Specie pulchris ^{est} e de obscuris sua omni generis
tanto q̄d̄hibet nitro e efficacis, quanto a
summum albedinem Colore soliditatem v̄la,
Fam parva Conmuditate accidit - quanto
quoniam lento in scidi e crude materie reliquias
habet, q̄m diu pertinetate temporis si in mari
dum ^{servat} litemat a serido sal sodinis marinae ablu
unt e corrigat. Est enim candidu e inter obscuru
succini genera solum magna e pte quoniam
reliqua species Colore variantes a quoniam e sunt.

Haec de Europi Succum ^{quod} dicitur & Cnic diminuat
 nobis hinc est ^{quod} explorata Certis & Cognita
 habentur. Indicum Europae ^{ca} Oritam ^{ca} Afronensiam
 pstaty ^{ca} cum q^{ue} de ^{ca} Causis ^{ca} idem quod ^{ca} terra
 q^{ue} ^{ca} bid non ^{ca} Frindone et maria q^{ue} v^{er} ^{ca} Kullum
 v^{er} ^{ca} cipiat, directione ^{ca} rediorum Solis adore ^{ca} reseratio
 adquunt, & altirantur plurimum
 Finis

DE
 MORBIS HYPERPHISICIS
 ET REBUS MAGI
 CIS OEEELΣ

FRANCISCI IOELIS MEDICI

in Academia Chryphisval
 densi professoris

Cum appendice de
 Ludis LAMINARUM. IN
 monte Brunctorum, quem
 Blochersberg vocant.

MORBI Cum definitione Cum divisione nos in pra
senti disputatione, more vulgi ita abutimur, ut
morbum pro omni praeternaturali humanae naturae
dispositione sine causa morbus sine causa morbi si ca
sive symptoma usurpemus Et cum in voce quibus et causa
diximus quibus

^{causa quibus} II
morbos Secundum naturam vocamus, non
quod non aduersentur naturae, sed quod eorum
causa in natura reddi & demonstrari possint
^{causa quibus} vero trans & supra naturam, eos, esse di
cimus, quorum causas naturae ordinem & captum
humanae mentis excedunt.

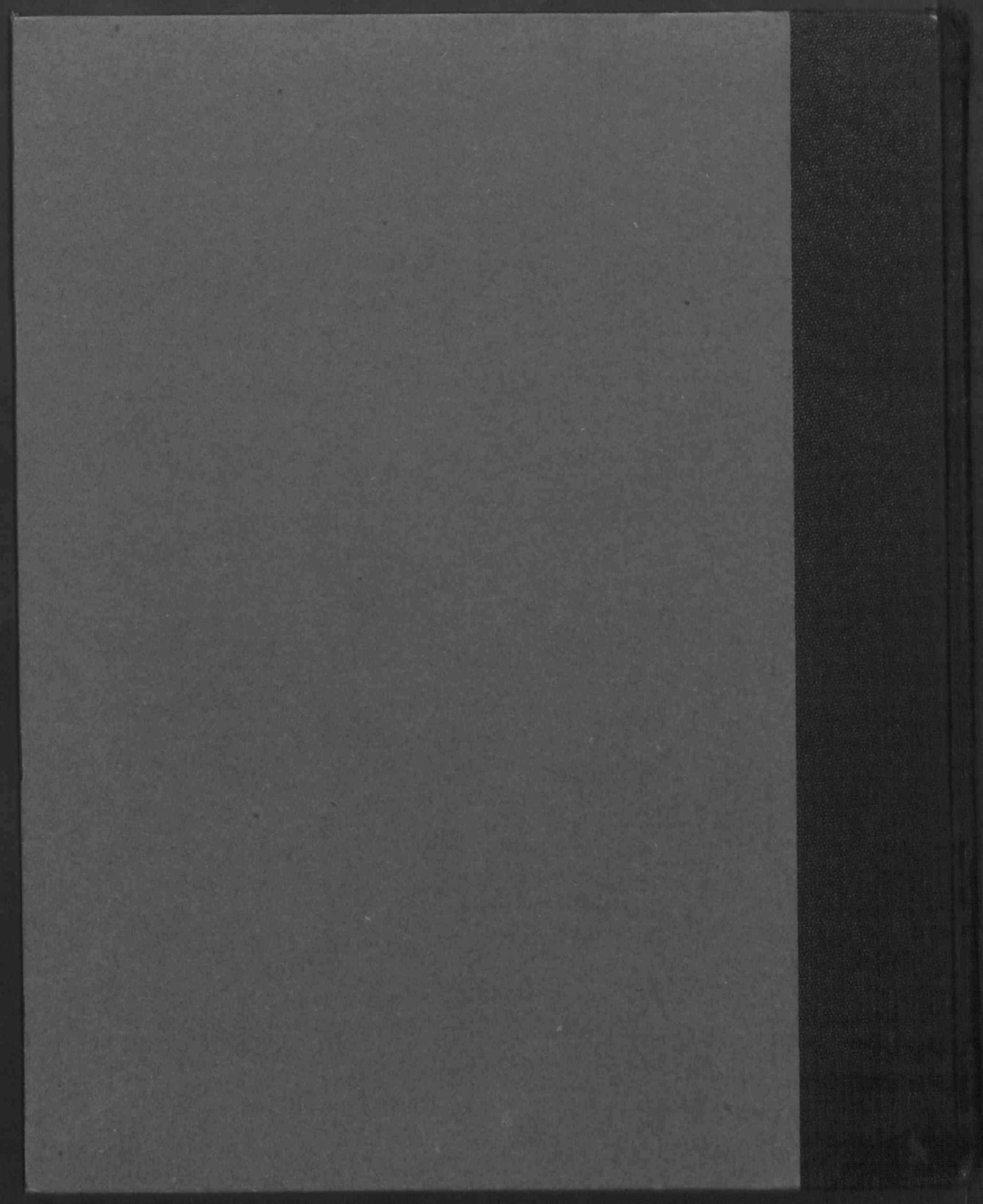
III
Ex genere morborum hi per phisiorum esse autem
omnes cum corporis tum animi praeterna
turales affectiones, quae vel immediate per ho
stem humani generis diabolum vel mediante per
ipsius organa sceleratos magos ut sagas, si ve
lamias & striges uaticinos, incantatores, uenti
cas Fascinatricos, Crystallocos, Necromantas,
Exorcistas - eiusque farinae seminae nec in cantando
imprecando, Fascinando, pharmaca magica
arte incantata exhibendo, applicando, & fundendo,
sub limina defodiendo vel quoquo modo usurpando
hominibus inferuntur.

Rkps. Nr. 397

K. 8

SYM

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.